

På kant av loven

av
Paul Tengesdal

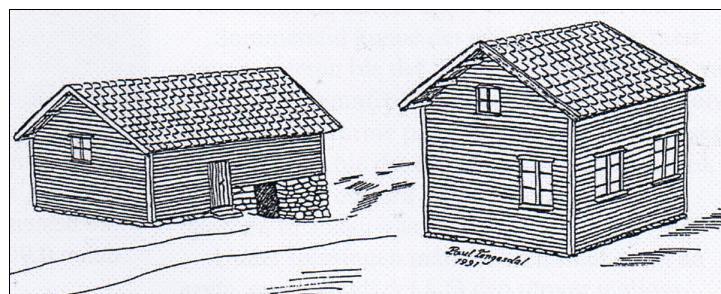
Her blir vi kjent med to bjerkeimsbuer som kvar på sin måte ofte kom i klammeri med øvrigheten. Ole Hytland (1844-1927) var kjent for sine galne påfunn og svar, og havnet rett ofte i arresten. Tønnes Kvitli (1872-1946) dreiv med heimebrenning og kom således i lensmannens sokelys.

Ole Hytland

Ole var kjent for sitt utrettende humør og sine galne påfunn, men særlig for sine fortreffelige, skittlege og æreløse svar og replikker han kom med. Han var gift med Martha, datter til Anna som vart 101 ½ år gammel. Disse tre budde i lag på Oremo. Ole var liten, smilende og skjegget mann, nasen stod skjevt på han, et merke etter et slagsmål.

Ole, Martha og Anna utenfor huset sitt på Oremo.

Husa de hadde på Oremo låg ved Oretjerne.

*Bustadhuset var ganske lite med stove, kjøkken og bislag. I uthuset hadde de ei ku og en del høns.
Uthuset fall ned og bustadhuset vart nedrevet i 1953.*

Litt om familien

Ole Larsen Hytland var bror til bonde, emisær og bygdekunstner Tollef Hytland (Se artikkelen: Tollef Hytland). Ole var nok like kjent blant bygdefolk på sitt vis som broren var på sitt vis. Begge hadde det til felles at de kunne seie ting på en løyen måte, dette festet seg i folkeminnet.

Ole var fødd på Apeland (1844), budde siden på Hytland sammen med foreldra og søsken. Han kjøpte Klampen ved Ørsdalsvatnet og nyttet plassen til sauebeite. Ole budde heime på Hytland til han gifta seg (1905) og flyttet til Oremo der han satte opp hus og uthus på et lite jordstykke ved Oretjørna. Ole døyde i 1927 i en alder av 83 år.

Hermer etter Ole

Da han fekk den skjeve nasen, hadde han under slåssingen havna på marka: «*Oi, oi, du må kje trøflade nasen!*» skreik han da han vart trødd på rett i ansiktet. Etter den tid gjekk han med skeiv nase.

*

Ole var ikke så nøye på hvordan han gikk kledd mellom folk. Var det storm, kom han smilende med et band tvers over hatten, knytt under haka, så ikke hatten skulle blåse av.

En preikesøndag med mye vind, kom Ole med et band tvers over hatten, knytt under haka. Så kom presten Lampe og folk letta på hattene. Ole ville og helsa. Han gjekk bort til presten og sa: «*Bia litt Anders, eg må få helsa på deg!*» Og så trakk han opp kniven fra lomma, skar så av bandet og løfta fint på hatten for presten.

*

Ei gong gjekk han med ei korg egg til Peder Vinningland på Fjermedalskleive bara så eggplomma rann nedover låret hans. Det var han ikke så nøye på.

*

Ei annen gong gjekk han og skilte smalen. Det var blaut og følt i garden med surpa og hevd så det somme stader ville gå over skorne, og det var vondt å gå mellom de skitne steinene. Derfor drog han av seg skorne og gjekk på sokkene og skilte smalen.

*

En gong Ole og Jonas Landsdal var på sildefisket, losjerte de på en stad i Egersund. En kveld de satt oppet på rommet og drakk, vart han Jonas så full at han la hodet innåt veggen og sovna. Da tok Ole nokre spikrer og spikra kleda hans fast i veggen. Da Jonas rådde med seg att satt han heilt fastspikra i veggen. Han så toppane galen! Og så stod Ole framfor han og erta alt han kunne.

*

Lars, far til Ole, såg svært lite og var også tunghørt. Derfor ropa han alltid når han snakka. Så var det en søndag da folk møtte opp og ville høre den nye presten. Lars ville ha tak i «Smeden på Apeland», men fekk ikke auge på ham. Da spurte han Ole om han kunne sjå han. «*Jau dør kjæme han!*» svarte Ole, og så peika han på presten som nett kom da. Og Lars som ikke såg at det var presten, gjekk bort til ham og ropte: «*Æ kje du goe te å setja stål i gamle øksa?*» - - «*Nei, jeg er presten,*» sa presten. «*Å, æ det presten! Å du Ole, du Ole,*» sa Lars. Og Ole stod et stykke i fra og lo så han rista, og tykte det var godt koss han hadde lurt far sin.

*

En annen gong stod Ole med kyrkja og kjasa med en flokk rundt seg. Så kom Tønnes Tysland gående mot dem. Han var stor og svært hulbeint, og da Ole såg Tønnes kom skrevande og hulbeint, bøyde Ole seg ned som om han ville smyga mellom føttene hans og sa: «*Eg vil i jøno Tyslands port!*»

*

Dette var i orrefredningstida. Da tok Ole ei korg og fylte henne med hestemøkk og stakk noen hønlefjører inn i korga her og der, så det såg ut som han solgte orrer.

Så gjekk han fra krambu til krambu i Egersund og spurte om de skulle han hestelort ! Politiet hadde et øye med ham. Her gjekk tydeligvis Ole Hytland og solgte orrfugl i fredningstida ! Politiet Arrestad fekk tak i Ole og spurte hva han hadde i korga. «*Å, det æ bara hestalort!*» sa Ole. Men Arrestad trudd ham ikke og ville sjå i korga, og det fekk han lov til - - ! Jau, men da smilte Ole.

*

Da Ole budde på Oremo kalla han plassen sin «Solglytt» og Oretjernet attmed for «Det stille hav». Så var det ei tid på tale å ta Oremona til eksersis-plass, der var ikke oppdyrka i den tida.

En dag gjekk Tollef Gjedrem som var lensmann og stortingsmann, og general Aavatsmark som var forsvarsminister bort på Oremona og skulle sjå – og så traff de Ole. «*Va kje høran tærane vent med lyngbloma?*» spurte Ole. «*Ja, hvor er denne karen i fra?*» spurte generalen. «*Eg æ frå Solglytt.*» - - «*Hvor ligger så Solglytt?*» - - «*Kor Solglytt ligge? Dæ ligge ved Det stille hav,*» sa Ole. Tollef som kjente Ole, vart redd at dette kunne bære gale i veg, han spurt om Ole visste kven han snakka med. «*Eg æ liga hollen om det æ kongen ælle Trommafanten!*» svarte Ole. Ole siktet til trommeslageren i militærparader.

*

Så en dag kom det en oberst til Oremone. Da Ole fekk greie på hva slags kar dette var, gjekk han sjølv sagt bort til ham. Ole spurte om han skulle synge en sang. Jau, obersten ville gjerne høre henne. Og så sang han en gammel vise om en oberst som drakk seg full og skjemte seg ut. Men da vart obersten sint!

*

Politi Arrestad i Egersund kjente godt Ole Hytland, han hadde tidt arrestert ham. En gong traff han Ole i byen, da ville han erta Ole lite grann. «*Jau, du vil kje følgja meg og sjå den nye arresten me har fått?*» spurte Arrestad. Men da rente Ole i ham noen skitlige ord om slektringar som Arrestad hadde oppi Bjerkreim. Da Ole vart gammel, kom Arrestad til ham på Oremona og såg om ham som han hadde arrestert så mange gonger. Det gledet Ole.

*

På sine gamle dager tok Ole seg turer rundt i marka. Ofte var Marta ute og leita etter han. Men en dag traff Nilla Bakke på Ole ute i vegen. Det var om vinteren og det var glatt. «*Er du ute og går på denne holka, er du ikkje redd du skal detta?*» spurte Nilla. «*Dette kje du, så dette kje eg!*» svarte Ole.

(Etter Lisbet Sporaland)

*

Kanskje den mest kjente herma etter Ole er hva han pleide å seie om den store jordsletta på Oremo, der han budde: «*Man går i fare hvor man går, men det kan aldri skje någe på slette Oremone.*»

(Etter Borghild Solberg)

Tønnes Kvitlen

Tønnes var en mann med spesielle meininger og det går ennå mange historier om ham. Under er samla eit tilfeldig knippe historier som Per Spødervold og styremedlem i Rogaland Historie og Ættesogelag, Rolf Hetland, Ålgård, har skrive ned.

Litt om familien

Tønnes Torgerson Kvitlen var fødd i Kvitlen i 1872. Kva dato han var fødd, er usikkert. Han finnes ikke døpt i Bjerkreim. Kanskje han var døpt i Tonstad? Det var to bruk i Kvitlen, men folka på det ene bruket flytte i 1904. Faren døde i 1906. Etterkvart som de 6 søskena flytte ut, vart Tønnes og mora Lise aleine att i Kvitlen. I juni 1935 brann alle husa i Kvitlen og Lise på 87 år måtte flytta til sonen på Hovland mens Tønnes fekk bygge seg ei lita hytte der han budde aleine i 13 år til han døde 26. august 1946, på veg heim til Kvitlen.

Per Spødervold har skrevet ned:

Ole Skreå fekk geitemjølk i Kvitlen

Første gong Ole Skreå (1905-2000) var med far sin til Kvitlen var i 1914. Da var han 9 år. De vart bedt inn på mat og då de sette seg til bords, spurte Tønnes Kvitlen med sin grove bestemte stemme: "Koss æ dæ mæ gutten, drikke 'an kaffi?". Faren svara nei, og så kom mor til Tønnes, Lise (1848-1948) og slo oppi eit glas mjølk. Men dette var geitemjølk, så det klarte ikke Ole å drikke. Da Tønnes var ute eit ørend, passa faren på å drikke opp geitemjølka til Ole. "Æg tikje guten æ tyste", sa Lise etter ei stund og slo oppi eit nytt glas geitemjølk. Koss det gjekk med dette glaset, fortalte Ole ikke noe om da han fortalte historien ca 80 år senere.

Foto av Tønnes?

Tønnes Kvitlen ville aldri bli fotografert. Men Magnus Espeland tok eit par bilete av ham bakfra, sommeren 1945. Gabriel Berner Espeland klarte og å lura seg til eit bilet av ham frå sida ei gong han var på Eik. Dette er det eneste biletet som viser ansiktstrekka hans.

Giftetankar

Astrid Merkesdal (1904-2006) fortalte at tante hennes, Thea Gjedrem som var syerske, ei gong hadde sydd brudgomsdress til Tønnes Kvitlen. Den utkåra var visst ei frå Helleland. Men dressen vart aldri henta...

Sjølvdau sau

Under krigen hadde tyskerne kommet i skade for å skyte eit lam på Røysland i Bjerkreim. Da det hadde lege eit par dager kom Tønnes og spurte om han kunne få lammet. Han lika vist når sauekjøttet var litt skjempt. Som en parentes blir det og fortalt om Karl Rasmusson Bjordal som døde i 1925. Han lika og best sauekjøtt som var "ult", dvs noe skjempt. Dette er fortalt av Ole Skreå (1905-2000) og Hans Holmen (1912-1995).

Rolf Hetland sine historier:

Tørrfisk og kaffe

Tønnes brukte mye tørrfisk, og kokevannet brukte han til å koka kaffe av, då fekk han med seg all næringa i vatnet. Ei gong kom Anders Øygard og Josef Hovland på besøk og fekk kaffe kokt på tørrfiskvann. "Fi, ka æ detta slags kaffi", sa Anders og lukka opp vindauga og slo kaffen ut. «Men eg», fortalte Josef, «eg va unge og blyge og turte ikkje anna enn å drikka opp alt ihop». Tønnes åt aure slik vi gjer når vi et pølsa, bare beit fra stuen.

Drog høy på kjelke til Hovland

Tønnes hadde følge på mora, og ho hadde bl.a. ei ku. Høyet til denne kua slo Tønnes på Kvitlen og om vinteren dro han dette på kjelke ned til Hovland der moren budde etter brannen i Kvitlen.

Lett med 50 kg på ryggen

Anstein Hovland, Bjordal fortalte. Han var liten då, men var på brygga og fekk med seg det som hendte: Tønnes var på brygga og skulle henta en 50 kg sekk med mjøl, eller det var sukker. Med båten kom og 2 karer frå Gjedrem med 2 hester som skulle gå på beite i Kvitlen om sommeren. De sa til Tønnes at de hadde eitærerd på Vassbø, men etterpå kunne de ta sekken og kløvja den til Kvitlen. Tønnes, som var en liten mann, bare aksla seg og sa: "Eg ska same veien". Dermed tok han sekken på ryggen og gikk.

Denne historien seir ganske mye om dette fjellfolket sine vaner og slet med bæring. Vi ville grua oss i dagevis for å bæra 50 kilo frå kaia i Ørsdalen og like til Kvitlen, men for Tønnes var det en vane.

Grensegang

Ei gong var det grensegang mellom Sirdal, Kvitlen og Bjordal. Sirdølane ville ha grensa lenger mot vest. Det var innmed Kvitlatjørn. "Æ dæ kje nok om de tege smalen, om de kje sko ta markje au" sa Tønnes. Han holdt nok føre at han hadde mista sau til Sirdal. Og grensa blei stående der den var.

Tri kvileplasser

Når Tønnes bar frå Ørsdalen gjekk han opp Eikebrekka på motsatt side av Austdalsbekkjen i forhold til veien. Han hadde 3 faste kvileplasser på vegen opp lia. (Etter Ola B. Eik).

Giftetankar

Ei gong skulle Tønnes til Stavanger med slaktesau. Vilhelm Brattebø var med og dreiv. På veien mot Maudal var det eit svart lite lam som datt ned mellom nokre steiner uten at Tønnes såg det. Vilhelm bad Tønnes stoppa med drivinga og fekk dra opp lammet att. Tønnes sa då at Vilhelm kunne beholde lammet siden han var med å jaga. Men, sa Vilhelm seinere, det var ikke derfor jeg fekk lammet, det var fordi at han ville ha søster min.

På Brattebø satt de og åt kveldsmat då de så ansiktet til Tønnes utafor vinduet. Vilhelm reiste seg, gjekk ut og spurte han kva han ville. "Eg vil ha syster di!" sa Tønnes. Vilhelm meinte han var for gammal, og systera hans var enda ikke konfirmert. "Eg vil ha søster di!" gjentok Tønnes. De var då komne ned mot der bekken renn under veien mot Kvitlen. Der var steingard, og nedafor låg potetåkeren. "Tønnes va en liden mann, men eg visste at fekk han tak i meg, slapp han inkje sama ka eg gjorde. Så eg slo mæ det sama, å eg slo så hart at han faug øve steingarden og blei liggjande i eplestykke", fortalte Vilhelm.

Talte pengar

Den samme Vilhelm meinte og at då det brann i Kvitlen var ikke Tønnes i lia på sørsida og hogg ved, han var der og talte pengene sine. Ei gong jeg og barnebarnet til Vilhelm gjekk til Kvitlen, fekk vi beskjed av Vilhelm om å gå å leite etter disse pengene. «*Der er ingen!*», sa eg. Men de fant 25000 kroner etter ham. «*Dæ va kje någe, - han hadde møje meir enn det. Tønnes va en mann så pengane følde itte*», sa Vilhelm, han var på sine gamle dagar svært opptatt av pengene til Tønnes. Og han var heilt klar på at det ennå måtte ligge penger på Kvitlen som ikke er funne.

Vassretter

Det er og sagt at Tønnes solgte vassrettene i Kvitladalen til Eigersund kommune for kr 10,000. Kontrakten skulle stå i 5 år. Da åra var omme nekta Tønnes og fornya kontrakten. Men pengene hadde han. Ola Bjordal Eik meinte at dette ikke var sant.

Brennevin

Tønnes både brente og solgte brennevin. En dag kom det springende en ung gut til Kvitlen. "Lensmannen kjæme, lensmannen kjæme", ropte han, og forsvann att. Jau, litt etterpå kom lensmannen. Han saumfarte den litla hytta til Tønnes og kikka litt rundt i husrestene elles. Etterpå blei dei stående ute på tunet og snakka (radla). Mens dei sto der sansa lensmannen ei nylig nedhoggen bjørk nederst i lia på sørsida av dalen. Kvifor ligger ei nylig nedhoggen bjørk slik?, spurte lensmannen og gjekk bort og såg. Og der låg apparatet.

Etter dette fekk Tønnes seg ein tur i fengselet i Eigersund, og då han kom heim att ville ørsdølane erta han, og spurte han om korleis han hadde hatt det. «*Aldre hatt det så godt någen gong, tenk tri målti te daen*», svarte Tønnes. Så den fekk de ingenting for.

Tor, far til Anders Maudal, var i Homma og slo gras. Han fekk lyst på brennevin og gjekk ned Krågelia, til Kvitlen og spurte om å få kjøpa ei flaska. "Ko sort ska du ha?", spurte Tønnes. Det var likt til at han hadde et utvalg.

Det står skrevet i Bjerkreimboka side 571 at han budde i hytta si i sommerhalvåret. Denne hytta hadde 2 rom. I det ytra var det ein garde, og der hadde Tønnes sauene sine. Høyet hadde han på loftet. Neste fortelling gjekk føre seg en vintra dag. Korleis rimer dette med at han budde der bare om sommeren?

Den galne gongen

De seinere åra blei Tønnes periodedranker. Når han fekk disse riene, så sette han en bøtte med heimebrent ved sida av senga, så kraup han under dyna, og blei der til bøtta var tom. Slik var det då Josef Hovland fann han, isende kalt, og med føttene stikkende ut frå dyna, og med avføring på seg. Første dagen klarte Josef å få Tønnes med til Brattebø, og andre dagen til Bjordal. Først tredje dagen kom han til Eigersund sykehus. Føttene var forfrosne, og legene ville kappa av tærne hans slik at han skulle berge livet. Men Tønnes nekta. Ikke ei eneste då fekk de røre. Og Tønnes kom heim frisk med tærne i behold.

Fiske- og bærtur til Kvitlen

Tolleiv Bjerkreim (f. 1924) fortalte 4.02.10 dette:

Turen gjekk i 1933 eller kanskje i 1934, før husa på Kvitlen brann. Onkel Inge var snill mot oss som hadde vorte farlause og tok gjerne meg og Markvard (1923-1987) med på turer. Denne dagen reiste me med båten til Ørsdalen og gjekk inn til Hovland, opp Jodå og til Brattebø. Luther Øygard var med. Me kom til Brattebø i 11- 12 tida og me var veldig trøytte. På Brattebø budde Lukas Berland som gjette i Kvitlaheia, og nå ville Luther skrema han litt i halvmørkret og fann ei grein som han heiv opp på bølgeblekktaket. Men Lukas stokk ikkje, hunden hadde varsla framande

i lang tid slik at han alt hadde kaffien klar.

Me fekk masse fin fisk. Det var mykje fisk i bekkene. Me hadde med eit 4 liters spann som me salta dei i. Så var me inne hjå Lise og Tønnes på Kvitlen og fekk mat. Dei hadde nokre store kaffikoppar og Lise fyllte koppane heil med kaffi, så når ho etterpå slo i mjelk, rann det over på tassinen. Og så fekk me nokre svært store skiver, 20-30 cm lange. Eg og Markverd var ikkje så vand med å drikka kaffi, så det var att mest halv koppen med kaffi og grut som me ikkje klarte å drikka. Etter ei tid tok Tønnes koppen til Markvard og helte i min kopp og drakk opp alt. Ingenting måtte slösast vekk.

Seinare var me inne mot Homma og henta blåber. Har aldri sett så fine og store bær seinare. Me ovenatta ei natt til på Brattebø, og så gjekk me til Grøtteland og overnatta hjå Rakel og Torger. I Austrumdal ordna Inge med skyss ut vatnet til så langt som vegen var ferdig. Inge hadde og fått folk til å koma med drosjebilen han åtte, og me vart henta og kjørte heim.

Stakk hovudet gjennom glasruta

Tolleiv Bjerkreim (f. 1924) fortalte 4.02.10 dette:

Når Tønnes Kvitlen var på Bjerkreim var han ofte innom mor på butikken for å eta. Då kjøpte han gjerne 6-8 egg. Mor var nede i butikken, så han kom opp til oss ungar og me hjalp han med å steika eggja. «*Du må vipsa dei!*», sa han, og så steikte me dei og han fekk skjeva og kaffi til.

Ei gong han sat og åt ved det store spisebordet inni stova og den grå gamle ryggsekken hans stod ved sida, vart han med eit urolige. Han høyrdde visst lyden av ein bil. Han spratt opp og for bort til vindauge. «*Eg tru dæ æ lensmannen!*», sa han og stakk hovudet gjennom glasruta så glasbitane fauk. Det var ikkje lensmannen, og han rusla ned i butikken til mor og sa: «*Eg ska betala*».

En iherdig hjemmebrenner i Bjerkreim

Dalane Tidende 13. juni 1937

Lørdag ble en mann fra en heiegård i Bjerkreim knepet i Egersund med 5 flasker hjemmebrent i ryggsekken. Lensmannen i Bjerkreim var i går i heien og fant brenneapparatet bortgjemt i en fjellkløft. Den samme mannen er 2 ganger tidlegere mulktvert for hjemmebrenning. Han er innsatt i varetektsarrest. Nokre veker seinare stod ei ny historie. Då stod det om mannen som hadde brenneapparatet var sett i fengsel.

Bar to bører til dagen

Frå artikkelen «Gruvedrift i Ørstdalen»:

Det fortelles om Tønnes Kvitlen, en av dem som ikke kjente lengde eller vekt når han bar, at han kunne bære to bører malm ned fra fjellet pr. dag. De hadde fast pris pr. bør og det var vanlig med en bør for hver dag, men når de andre gikk heim for dagen, bar Tønnes en bør til.

Ruth Hovland fortalte 1.10.12:

I ungdommen var ho med på tur til Kvitlen. Dei var 5-6 stykke. Og då stod husa i Kvitlen og ho hugsa enno koss dei stod. Dei var inne og fekk mat. Alma var i Kvitlen då. Dei hadde bakt syrekake som dei fekk. Desse var laga ved hjelp av surdeig og bakte i ei stor gryte over omnen. Difor vart skjevene lange og smale. Når dei var i Austdal og slo om sommaren, hendte det tidt at Tønnes Kvitlen for forbi med ein sekk på ryggen.

Grammofon og dans

Frå artikkelen «Barndomsminner frå Brattebø»:

Walborg Løvbrekke forteller frå en av julitagene 1922: Tønnes Kvitlen budde i ene stova med mora. Viljen og Vilhelmine bodde i andra, og så var det å spela gramofon og le og tøysa. Viljen Kvitlen hadde en grammofon med et digert horn på, og mange fine plater så vi spela og dansa.

Karina Bjordal fortalte 29.10.12

Ho hadde vore i Kvitlen mens Tønnes levde. De hadde sauene der og lammet til Karina passa Tønnes godt på og visste korleis det var med det. Tønnes kom til Holmen når han skulle ha penger av Luther Ødegård for leie av heia. Hans ringte då etter Luther, så slapp Tønnes å gå opp til Øygard. Tønnes overnattet i stova, og Karina og Ida som låg på rommet over fekk mest ikke sove for han låg og snakka med seg sjølv. Han var vandt med å ikkje ha andre enn seg sjølv å snakka med.

Bilder av Tønnes

Tønnes utenfor husveggen på Eik. Foto: Gabriel Berner Espeland.

Tønnes ved Lauavatnet. Foto: Magnus Espeland 1945.

Tønnes på veg til hytta si i Kvitlen. Foto: Magnus Espeland 1945.

Bilder fra Kvitlen

Hytta til Tønnes, biletet fra søstera Vilhelmine si bildesamling.

Vi ser ut mot Brattebø. Foto: Per Spødervold 2005.

Bildet er fra samme vinkel som bilde på side 10 i artikkelen; «Kulturhistorie fra fjellgarden Homme» 85 år tidligere og viser kor hytta står i forhold til husa. Den står på heimplassen til Tønnes.

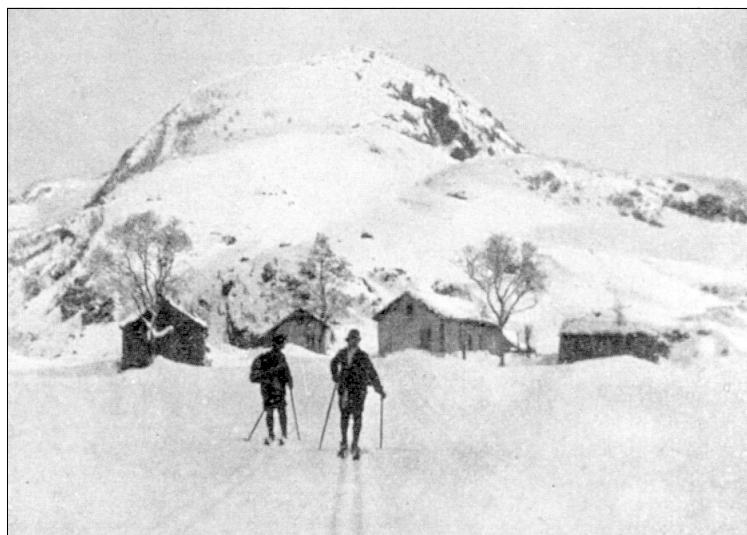
I framgrunnen vises tufter etter kvern- og tørkehus, og geilen (ræget) til garden. Foto: Per Spødervold 2005.

Kvitlen slik det var da husa brann i 1935. Foto. Dalane folkemuseum.

F.v.: Tønnes sin onkel Knut og Viljen utenfor det kvite huset. Foto: Vilhelmine sin bildesamling

Tønnes og Lise budde i det kvite huset då det brann, men dette huset tilhørte egentlig det andre bruket. De overtok dette då folket på det andre bruket flytta fordi det var betre. Huset Tønnes vokser opp i viser bak til venstre og det var på disse tuftene Tønnes bygde hytta si etter brannen.

Stofftilfang til artikkelen

Jeg har funnet de fleste av hermer etter Ole Hytland i «Gamalt frå Bjerkreim» av Jørgen Skjæveland. Så har Per Spødervold samla en del opplysninger om Tønnes Kvitlen, men mesteparten om denne mannen har Rolf Hetland samla. Stor takk til dem begge.

Aaland Gård, november 2013
Paul Tengesdal